

ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ ДО ПІДГОТОВКИ ВЧИТЕЛІВ ОСНОВ ЗДОРОВ'Я НА ЕКСПРЕС-КУРСАХ ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ

В.М. УСПЕНСЬКА

Україна, м. Суми, Сумський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти

Впровадження інноваційних підходів у підвищенні кваліфікації вчителів у післядипломній педагогічній освіті, зокрема вчителів основ здоров'я, може впоратись з проблемою розвитку їх професійної компетентності відповідно до сучасних запитів освіти та суспільства.

Забезпечити якість освіти можуть висококваліфіковані педагогічні кадри, які постійно опікуються власним професійним зростанням упродовж усієї педагогічної діяльності. Професійна компетентність, як інтегративна характеристика ділових і особистісних якостей фахівця, що відображає рівень знань, умінь, досвіду, достатніх для досягнення мети з певного виду професійної діяльності [1, с. 722], вимагає розвитку.

Науковці України – Л. Ващенко, І. Драч, Л. Даниленко, В. Маслов, А. Чміль досліджують умови інноваційного розвитку післядипломної педагогічної освіти.

Інтерактивні технології та тренінгові форми роботи науково обґрунтували Т. Воронцова, О. Гречишкіна, О. Єльнікова, Л. Животовська, Г. Коберник, О. Коберник, М. Крайня, Л. Пироженко, О. Пошетун, С. Страшко та ін.

Дослідження умов впровадження інноваційних технологій на експрес-курсах вчителів основ здоров'я з метою розвитку їх професійної компетентності є актуальною проблемою.

Інновації в освіті – процес творення, запровадження та поширення в освітній практиці нових ідей, засобів, педагогічних та управлінських технологій, у результаті яких підвищуються показники (рівні) досягнень структурних компонентів освіти, відбувається перехід системи до якісно іншого стану. Слово «інновація» має комплексне значення, і складається з двох форм: власне ідеї та процесу її практичної реалізації [1, с. 338].

За Концепцією розвитку неперервної педагогічної освіти післядипломна педагогічна освіта здійснюється за багатоваріантними освітніми програмами та проектами з проблем педагогічної майстерності, інноваційних технологій та інтерактивних форм і методів навчання, інформаційних технологій, досягнень в теорії і

практиці психології, педагогіки, методики навчання і виховання. Підвищення кваліфікації педагогічних працівників є основною формою професійного вдосконалення [4, с. 11].

Доцільно організований навчальний процес з підвищення кваліфікації спеціалістів у галузі освіти повинен забезпечити взаємодію всіх своїх компонентів для реалізації основної місії – розвитку професійних (посадово-функціональних) компетентностей слухачів [2, с. 63].

Основні складові організації навчального процесу з підвищення кваліфікації за інноваційною моделлю запропоновані Л.М. Ващенко в «Концептуальних засадах організації навчального процесу з підвищення кваліфікації педагогічних, науково-педагогічних та керівних кадрів освіти в умовах інноваційного розвитку інститутів післядипломної педагогічної освіти» [2]. Ними є: нормативно-регулююча, стратегічно-концептуальна, змістова, технологічна, діагностувальна, процесуальна складові. Технологічну складову дозволяє через відповідні форми, методи навчання, оперативне вирішення адміністративних процедур реалізувати принципи андрагогіки, максимально «наблизити» навчання дорослих до їх вікових можливостей і професійних інтересів [2, с. 66].

У Сумському ОППО однією з форм підвищення кваліфікації є *експрес-курси*. Потреба в організації короткотривалих експрес-курсів (40 годин аудиторних занять) продиктована постійними змістовними, організаційними, технологічними, структурними змінами в освіті. Навчання на таких курсах має на меті допомогти педагогам розширювати сферу власної педагогічної діяльності, швидко реагувати на зміни та нововведення. За підсумками навчання на експрес-курсах слухачі отримують сертифікати, що надають їм право викладати нові предмети в межах спеціальності, запроваджувати інноваційні освітні технології

Регіональний проект «Впровадження новітніх форм в підвищення кваліфікації керівних та педагогічних кадрів Сумської області» передбачає тренінгову форму проведення експрес-курсів для вчителів основ здоров'я, коли основними у навчанні виступають інтерактивні методи. Інтерактивні технології під час підвищення кваліфікації вчителів основ здоров'я є доцільними з огляду на специфіку предмету. Міністерство освіти і науки України [3] наголошує, що конкретним результатом навчання основам здоров'я є розвиток життєвих (психосоціальних) навичок учнів. За визначенням ВООЗ, життєві навички – це здатність до адаптивної та позитивної поведінки, яка дає можливість індивідуумам ефективно вирішувати проблеми та долати

повсякденні труднощі. Життєві навички людина застосовує у власній поведінці, спрямовує їх на інших, на зміну оточення задля того, щоб зробити його позитивним та безпечним для життя і здоров'я. Освіта, яка базується на розвитку життєвих навичок – дістала назву ООЖН (освіта на основі життєвих навичок).

Націлюючи на вимоги до викладання основ здоров'я, МОН України зазначає, що: програми формування життєвих навичок передбачають широке використання інтерактивних методів навчання. Знання та уміння є необхідною, але недостатньою умовою формування навичок. Наступний крок – вироблення ставлення до набутих знань, розуміння їх життєвої необхідності» [3].

Розвиток тріади: **«знання → ставлення → навички»** визначає зміст навчання в галузі здоров'я на основі навичок. За таким алгоритмом інноваційного підходу до навчання основам здоров'я відбувається підготовка педагогів у процесі підвищення кваліфікації, а згодом – навчання педагогами учнів.

Реалізація технологічної складової при підвищенні кваліфікації за інноваційними технологіями вимагає врахування специфіки освіти дорослих.

Навчання педагогів на курсах підвищення кваліфікації вчителів основ здоров'я з використанням інтерактивних форм роботи здійснюється з урахуванням принципів навчання дорослих. За С.А. Щенніковим, це принципи: ***єдності трьох середовищ; відкритості освітнього простору; синтезу трьох підходів до освіти; діяльності; безперервної підтримки навчання педагогів; професійної мотивації*** [6, с. 268-283].

Експрес-курси підвищення кваліфікації вчителів основ здоров'я – це п'ять щоденних 8-годинних занять-тренінгів з методики «Основ здоров'я». «Тренінг – це організаційна форма навчально-виховної роботи, яка, спираючись на досвід і знання її учасників, забезпечує ефективне використання різних педагогічних методів, зокрема, активних, за рахунок створення позитивної емоційної атмосфери в групі, та спрямовується на отримання сформованих навичок і життєвих компетенцій» [5, с. 6].

Кожне тренінгове заняття – це цілісне заняття з використанням інтерактивних технологій, яке побудоване за певною структурою.

Розпочинається тренінг **вступною частиною**, що включає привітання, знайомство учасників, вироблення та обговорення правил групи, повідомлення очікувань від тренінгу, ознайомлення з його планом/завданнями.

В **основній частині** тренінгу виділяють теоретичний і практичний блоки. Проте цей поділ є досить умовним. Адже знання (як і вміння та навички) на тренінгу здобуваються в процесі виконання практичних завдань. Методи роботи із учасниками

весь час змінюються й добиратися з різних стратегій навчання – прямого, непрямого, взаємодіючого (на досвіді) та самостійного. Інформаційні повідомлення викладача, міні-лекції, бесіди, презентації змінюються взаємонавчанням під час роботи в групах, парах. На тренінгу використовуються різні форми та прийоми навчальної діяльності: розгляд та аналіз конкретних життєвих ситуацій, дебати, дискусії, рольові ігри, створення проектів та їх презентація, «мозковий штурм», «карусель», «ажурна пилка» тощо. Проводяться вправи на зняття втоми і стресу («руханки»).

Заклучна частина тренінгу охоплює: підбиття підсумків; отримання зворотного зв'язку за тематикою поточного тренінгу; релаксацію і процедури завершення тренінгу.

Професіоналізм викладача у проведенні інтерактивного чи тренінгового заняття – запорука його ефективності. Проводити таке заняття на курсах підвищення кваліфікації необхідно за певним алгоритмом. Вимоги до викладача-тренера на цьому занятті також особливі, вимагають його відповідної психолого-педагогічної підготовки.

Отже, організація навчального процесу з підвищення кваліфікації вчителів основ здоров'я має свої особливості. Вони полягають у специфіці самого навчального предмету, спрямованого на розвиток життєвих навичок особистості. Найефективніше це відбувається на експрес-курсах, розрахованих на реалізацію єдиної проблеми – засвоєння методики освіти ООЖН за інноваційними інтерактивними технологіями.

Література

1. Енциклопедія освіти : Акад. пед. наук України / [головний ред. В. Г. Кремень]. – К. : Юрінком Інтер, 2008. – 1040 с.
2. Інноваційна модель організації навчального процесу в інститутах післядипломної педагогічної освіти [Текст] : наук.-метод. посіб. / Л. М. Ващенко, А. І. Чміль, Т. В. Пустова, Л. А. Гаєвська, І. І. Драч, Л. І. Даниленко, Н. З. Софій, В. Ф. Паламарчук, Н. М. Гринивецька, В. І. Маслов ; [наук. ред. та передм. Л. М. Ващенко] ; НА ПНУ]. – К. : Педагогічна думка, 2012. – 140 с. : ілюстр.
3. Лист Міністерства освіти і науки України від 17.02.05 № 1/9-68 «Методичні рекомендації щодо вивчення навчальних дисциплін у 5-х класах у 2005/2006 навчальному році. Основи здоров'я» / 2005. – Режим доступу : <http://www.mon.gov.ua>
4. 3.1-5_ Наказ МОН України від 14.08.2013 № 1176 «Про затвердження галузевої Концепції розвитку неперервної педагогічної освіти» [Електронний ресурс] / 2013. – Режим доступу : http://www.mon.gov.ua/img/zstored/files/nmon_1176_14082013.doc
5. Страшко С.В., Животовська Л.А., Гречишкіна О.Д., Міненко А.О., Савонова О.В., Гаврилюк В.О. Соціально-просвітницькі тренінги з формування мотивації до здорового способу життя та профілактик ВІЛ/СНІДу / За редакцією Страшко С.В. // Навчально-методичний посібник для викладачів валеології, основ медичних знань та безпеки життєдіяльності, вчителів основ здоров'я, студентів вищих педагогічних навчальних закладів. – 2-е вид., переробл. і допов. – Київ : Освіта України, 2006. – 260 с.
6. Щенников С. А. Открытое образование. / С. А. Щенников. – М. : Наука, 2002. - 527 с.